

CEZAYİR HALKININ ÖZGÜRLÜK SANCISI: SİVİL-ASKER TÜRBÜLANSINDA YENİ ARAYIŞLAR

Riad Domazeti

INSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Referans için: Domazeti, Riad. "Cezayir Halkının Özgürlük Sancısı: Sivil-Asker Türbülansında Yeni Arayışlar", **INSAMER**, 17.05.2019. **Analiz**

Cezayir’de 20 yıldır yönetimde olan 82 yaşındaki Cumhurbaşkanı Abdulaziz Buteflika, bir sonraki cumhurbaşkanlığı seçiminde tekrar aday olacağını ilan etti. 2018 yılı Ekim ayında yapılan bu açıklamadan sonra Cezayir halkı bu durumdan duyduğu memnuniyetsizliği açık bir şekilde ifade etmeye başladı. Çok yaşlı ve kısmen felçli olan ve tedavi amacıyla sık sık Avrupa’ya giden Buteflika’nın bu kararı, başlangıçta ordunun başını çektiği devletin bürokratik kurumlarından tam destek gördü. Geçtiğimiz mart ayında Buteflika’nın adaylığının kesinleşmesinden sonra ise Cezayir halkı yollara döküldü. Bu itirazlar, Buteflika ve onu destekleyen oligarşik bir grup tarafından engellenmeye çalışılsa da Arap Baharı’ndan alınan dersler ve cesaretle, Cezayir halkı korku bariyerini kırdı. Önce Buteflika’nın geri adım atması sağlandı, daha sonra sivil siyasete daha fazla yer açılması için ordu ile soğuk bir mücadele içine girildi.

Ancak Suriye, Libya ve Mısır’da yaşanan acı tecrübelerin Cezayir’de yaşanmaması için dikkatli ve akıllı bir strateji izleyen ve hiçbir şekilde aşırılığa, şiddete veya yıkıcı hareketlere başvurmayan Cezayir halkı, yıllardır ülkeyi yöneten bürokratik gruplardan yumuşak bir geçiş talep ediyor.

Halkın takip ettiği bu mutedil ve makul strateji sonucu, ordunun yönetimindeki bürokratik kurumlar, statükoyu korumak amacıyla Cumhurbaşkanı Buteflika’yı koltuğundan etmeye razı oldular. Hasılı bugün Cezayir’de, tecrübeli bürokratik kurumların zamana yayılmış bir strateji takip ettikleri görülüyor.

Cezayir halkının talepleri de Arap Baharı sürecinden geçen diğer halkların taleplerinden farklı değil. Başta özgürlükler olmak üzere adalet, eşit ekonomik paylaşım ve siyasal katılım öne çıkan istekler arasında. Ancak Kuzey Afrika’nın kilit ülkelerden biri olan Cezayir’de

INSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

halkın bu taleplerinin hayata geçirilmesi pek kolay bir iş değil. Çünkü olası bir istikrarsızlık hem Avrupa'yı hem de genel olarak Afrika'nın geçtiği bu barış dönemini olumsuz etkileyebilir. Zira Avrupa'nın güvenlik, ticaret ve en önemlisi de mültecilerle ilgili sorunlarında Cezayir merkezî bir konumda yer alıyor. Özellikle son dönemde aşırı sağın yükseldiği Fransa ve İtalya'da Cezayir'de yaşanacak herhangi bir olumsuzluğun etkileri yakından hissedilebilir.

Akdeniz'deki en önemli enerji kaynaklarına sahip ülkelerden biri olan Cezayir'de yönetimin kolay el değiştirmeyeceği aşikârdır. Ancak Akdeniz Havzası'nın Afrika ayağında, Libya ve Tunus'ta yaşanan gerginliğe ilaveten Cezayir'de de benzer bir sürecin yaşanmasının bölgesel düzen açısından yıkıcı sonuçları olacağı tüm taraflarca bilinmektedir.

Bugün Cezayir halkı, özellikle cuma günleri, başta başkent Cezayir olmak üzere ülkenin çeşitli yerlerinde yoğun katılımlı gösteriler düzenliyor. Buteflika 2 Nisan'da istifa etmiş olsa da insanlar kesintisiz bir şekilde cuma gösterilerine devam ediyor.

Cezayir İktidarında Güç Dağılımı

Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da istikrarlı bir yönetim sergileyen Cezayir, yönetsel ve güç dengeleri bakımından belli ölçülerde bölgedeki diğer ülkelerden ayrılmaktadır. Zira bölgedeki kimi ülkelerde tek adamlı monarşi yönetimi hâkimken kimi ülkelerde de askerî rejimler söz konusudur. Cezayir'de ise hem ordunun yapılanması hem de devlet içindeki güç, diğer alanlarda da paylaşılmıştır. Bununla birlikte Cezayir'de ordu ile birlikte hareket eden ekonomik, kültürel ve siyasi elitler, devletin ekonomik kaynaklarının halka ulaşmasını engellemektedir.

Cezayir'de ordu en güçlü kurumdur. Ordu içinde milliyetçiler dışında Fransa'ya yakın generaller ve üst düzey yöneticiler de vardır. Ancak mevcut koşullarda milliyetçi subaylar tüm sürece hâkimdir. Buteflika'nın statükocu yönetimini destekleyen ordu, artan halk hareketleri üzerine Buteflika'dan istifa etmesini istemiştir

(Buteflika, ordunun ultimatomuyla görevinden istifa etmiştir.). Ülkede yaşanan sürece tamamen hâkim ve "halkla birlikte" bir görüntü vermeye özen gösteren ordu, hem ülkenin istikrarını hem de üst düzey generallerin ekonomik ve siyasi çıkarlarını korumaya çalışmaktadır. İnce bir siyasetle halkı karşısına almamaya ve halkın maslahatı için çalıştığı imajını inşa etmeye çalışan ordu, bunun için zaman zaman rejimi suçlayan demeçler verip yargıya yolsuzluk karşıtı operasyonlar düzenleme çağrısında bulunmaktadır. Bu siyasetin bir sonucu olarak da -ordunun doğrudan etkisiyle- Buteflika'nın altı yıllık felç döneminde karar alma mekanizmalarında etkin rol aldığı düşünülen kardeşi Said Buteflika ve Afrika'nın en zengin isimleri arasında gösterilen ülkedeki bazı iş adamları tutuklanmıştır. Halkla beraber hareket ediyormuş gibi görünmeye özen gösteren ordunun bir diğer önemli söylemi de diyalog olmuştur. Genelkurmay Başkanı Ahmed Gaid Salah yaptığı bir açıklamada, "Ordu ülkenin içinde bulunduğu krize ilişkin çözümleri ve bu yöndeki yapıcı diyalogu destekleyecektir" demiştir. Ancak Cezayir'de ordunun izlediği bu strateji halkı ikna etmiş gibi görünmemektedir. Bağımsız siyasi partiler, sivil toplum kuruluşları ve siyasetçiler ordunun siyasetten tamamen çekilmesi ve sivil siyasete yer açması gerektiğini özellikle ifade etmektedirler.

Cezayir'deki güç dağılımı tahayyül edilirse, bu güç pastasında ordunun etkisinin %40 oranında olduğunu söylemek mümkündür; sonra sırasıyla istihbarat ve polisten oluşan güvenlik bürokrasisi (%20) ve siyasetçiler, akademisyenler, iş adamları, siyasi partiler ve kültürel elit (%40) gelmektedir. Söz konusu dağılım iktidardaki tüm gücün

Cezayir halkı imaj değişimi değil, oligarşik rejimin tamamen değişmesini istediği için ülkedeki krizin çözümü konusunda bir tıkanma yaşıyor.

ordunun elinde olduğuna ilişkin kanaatlerin doğru olmadığını göstermektedir. Ancak güç dağılımındaki diğer aktörlerin de ordu ile birlikte uyumlu hareket ettiği ifade edilebilir.

Cezayir’de bugüne kadar cumhurbaşkanı tüm bu grupların ortak onayı ve iradesi ile temsili bir makam oluşturuyordu. Özellikle son dönemde Buteflika’nın ilerleyen yaşı ve hastalığı göz önünde bulundurulduğunda Cezayir’i asıl yönetenlerin, cumhurbaşkanının arkasında oturan bürokratik kurumlar olduğu iyice anlaşılmaktadır. Bugün de halk arasında söz konusu bu çıkar gruplarının Buteflika yönetiminin devam etmesini tercih ettikleri kanaati hâkimdir.

***

Mevcut koşullarda Cezayir’de statükoyu korumak amacıyla durumu idare etmeye çalışan ordu ile sivil siyaset talep eden halk, siyasi partiler ve sivil toplum arasında âdeta bir kovalamaca yaşanıyor. Ülkede hâlihazırda

yorulmaksızın taleplerini ifade eden halkın karşısında kendi çıkarlarına uygun çeşitli alternatif çözümler üretmekle meşgul bir ordu bulunuyor. Ordunun bu süreçte yaptığı diyalog çağrısı, siyaset ve sivil toplum tarafından boykot edildi. Geçici cumhurbaşkanı Abdulkadir bin Salih’in ülkenin içinde bulunduğu bu geçiş döneminde yaşanan krizin aşılması için 100 ayrı isme gönderdiği “Kapsamlı Diyalog Açılımı” davetine muhalefet ilgi göstermezken, rejim yanlısı partilerin temsilcileri davete katıldı.

Cezayir halkı imaj değişimi değil, oligarşik rejimin tamamen değişmesini istediği için ülkedeki krizin çözümü konusunda bir tıkanma yaşanıyor. Bu durumun ise Cezayir siyasetini uzun bir süre daha meşgul edeceği tahmin ediliyor. Ülkenin önümüzdeki döneme ilişkin ilk sınavı 4 Temmuz Cumhurbaşkanlığı seçimi olacak. Zira geçici cumhurbaşkanı Salih, seçim tarihini 4 Temmuz olarak duyurmasına rağmen bu tarihi kabul etmeyen ülkedeki muhalefet temsilcileri, seçimleri boykot edeceklerini açıkladılar.